

Проанализированы современные тенденции в понимании возникновения и развития Вселенной. В связи со стремительным прогрессом космологии, в ближайшие годы могут произойти значительные открытия, которые кардинально повлияют на мировоззрение ученых относительно понимания структуры и строения мира.

Вселенная, теория Большого взрыва, инфляционная космология, гравитационные волны, мировоззрение.

The current trends in the understanding of the origin and development of the universe were analyzed. Due to the rapid progress of cosmology, the coming years may bring significant discoveries that fundamentally affect the scientific worldview, the understanding of the structure of the world.

Universe, the Big Bang theory, inflationary cosmology, gravitational waves, worldview.

УДК 101.1.001.76 (075.8)

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНА НАУКИ ТА ІННОВАЦІЇ

***А. Г. Супрун, кандидат філософських наук
С. І. Діденко, магістр***

Зосереджено увагу на проблемах та розумінні сутності сучасного буття науки й усвідомлення її як важливого первісного елемента – основи інноваційної системи суспільства. Здійснено філософський аналіз поняття «інновація», визначено історико-філософські передумови формування основних функцій науки, охарактеризовано взаємозв'язок філософії, науки та інноваційної діяльності як логічного результату безпосереднього розвитку науки.

Інновація, наука, економічний розвиток, продуктивна сила, інноваційний розвиток, рефлексія, інноваційна діяльність, філософія науки.

Важливим аспектом розуміння сутності буття науки є усвідомлення її як важливого первісного елемента – основи інноваційної системи суспільства. До цієї системи входить не тільки

наука, але й техніка, технологія, виробництво, збут і споживання різноманітних товарів та послуг, які продукуються суспільством. Сучасні високорозвинені держави мають за основу свого існування й розвитку не просто економіку, а інноваційну економіку, в межах якої виробництво товарів і послуг значною мірою залежить від систематичного використання наукових знань.

Відомим є факт, що наука, у тому числі й фундаментальна, взаємопов'язана з обслуговуванням потреб і задач розвитку економіки, і саме цей фактор робить науку доволі дорогою для утримання. Таким чином, від науковців чекають ефективних результатів досліджень, які були б здатні задовольнити нині потреби суспільства.

Дане дослідження належить до нового й необхідного для сучасної філософської думки напряму – праксеології науки. Адже питання про наявність в країні інноваційної економіки є визначальним для її розвитку.

Відношення до науки як до джерела інновацій є найважливішим критерієм оцінки ефективності економічних вчень та політичних програм, а також діяльності уряду. Саме таке відношення є пріоритетним фактором національного розвитку та обов'язковою умовою практики соціальних перетворень, які відповідають сучасному історичному етапу всесвітньої глобалізації.

Про інновацію, її структуру, походження та специфіку на сьогодні написано достатньо багато. Але, разом з тим, зазвичай, недостатньо уваги приділяється найнеобхіднішому для філософії виміру – рефлексії поняття «інновація», що здатна розкрити її місце і роль у суспільному розвитку через усталені категоріальні схеми філософської методології, а не загальнонаукової чи економічної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовними та актуальними є дослідження С. А. Лебедева та Ю. А. Ковиліна «Філософія науково-інноваційної діяльності», де автори здійснюють аналіз поняття «інновація» з точки зору філософії науки, яка є головним інструментом у пізнанні науки як феномена, результатом якого є народження інновацій. Сучасний філософ науки А. А. Осанов у своїй праці «Історія і філософія науки» також наголошує на тому, що наука є продуктивною силою для створення інновацій, які є головним рушієм щодо соціально-економічного розвитку суспільства.

Мета дослідження – визначення взаємозв'язку філософії, науки та інноваційної діяльності, як логічного результату безпосереднього розвитку науки. Риторика даного дослідження пропонує філософське бачення проблеми інновацій, яке є найбільш широким і сформоване винятково в результаті суспільного запиту в межах міждисциплінарних досліджень. Важливим завданням в

умовах сьогодення є визначення можливостей цього взаємозв'язку (філософія, наука, інновація) та реалізація взаємодії їхніх основних принципів.

Виклад основного матеріалу. У даній статті наука розглядається як соціокультурний феномен, а система філософських категорій допомагає розкрити багатоманітні ціннісні смисли проблеми інновації, яка є логічним результатом будь якого наукового пізнання. Отже, проблему інновацій варто розглядати з точки зору філософії.

В умовах сучасного соціально-економічного розвитку нашої країни дане питання є надто актуальним і потребує переосмислення. Адже саме наука дає змогу здійснити прорив і вибір: по який бік межі зайняти позицію: залишитися в тенетах «старих і звичних» наукових досліджень чи зробити крок у невизначене інноваційне майбутнє.

Пріоритет соціальних завдань, які ставить суспільство перед наукою, пов'язують із підвищенням ролі науки в соціумі. У цьому зв'язку, питання інноваційного розвитку потребує обґрунтування правочинності твердження про інновацію як продукт наукової діяльності.

Варто зазначити, що основні складові сучасного інноваційного процесу виокремлюються у вигляді: ідеї – інвестиції – інновації, де ідея належить до теоретичного розділу філософії, інвестиція – до практичної філософії, а інновація – до творчого розділу філософії, тому що створювати і втілювати в життя задумане є процес творчий. Наприклад, в Античності процес творчості та мистецтва визначався терміном «техне», який не тільки вказував на процес створення, але й технологію в цілому, а також на потенційну можливість творіння нового.

Відомим є той факт, що витoki сучасної філософії інновацій закладені в класичній теорії філософії. Саме філософія Платона і Аристотеля, як учителя і учня, була джерелом сучасного філософського знання. Проблематика ідей Платона і форм Аристотеля має безпосереднє відношення до науки в цілому та до інноваційної діяльності зокрема.

У XVII ст. природознавство вже претендувало на формування в культурі домінуючих світоглядних типів. Виконуючи світоглядну функцію, наука стала активніше впливати на інші сфери соціального життя, у тому числі й на буденну свідомість людей. Цінність освіти базувалася на засвоєнні наукових знань.

У другій половині XIX ст. наука стала впливати на розвиток техніки і технології. При цьому вона здобуває ще одну функцію – соціальну, і стає виробничою силою суспільства.

У XX ст. наука починає активно проникати в різні сфери управління соціальними процесами. Вона поєднується з владою і

починає діяти на вибір тих чи інших шляхів соціального розвитку. Таким чином, здобуває ще одну функцію – соціальної сили. При цьому її світоглядна функція лише посилюється.

Відомо, що у багатьох теоретичних джерелах сучасну науку називають «великою наукою». Так, якщо в 1900 р. у світі налічувалося близько ста тисяч учених, то наприкінці ХХ ст. їх було понад 5 млн. Близько 90% всіх відкриттів припадають на ХХ ст., 90 % вчених, які будь-коли жили на землі, є нашими сучасниками.

Слід підкреслити, що наука на сьогодні – це сукупність великої кількості дослідницьких інститутів, організацій, які діють як у межах окремої країни, так і на міжнародному рівні.

Доведено, що наука ХХІ століття перетворюється на складний симбіоз, що включає в себе такі інноваційні процеси, як наростаючий потік могутніх нано-біо-генно-нейро-інформаційних технологій, наукоємних виробництв, які створюють базу для таких грандіозних науково-дослідних мегапроектів, як Нанотесх, Біотех, Генотех, Нейротех, Інфотех, проект Штучного інтелекту. А це саме ті інновації, які є результатом розвитку науки й призводять до подальшого розвитку взаємозв'язків між наукою, суспільством та економікою. Відбувається зміна наукової парадигми, що є однією з передумов для зміни світогляду людства.

За таких умов, докорінному перегляду піддаються всі аспекти наукової практики. Постає нове розуміння місця наукового знання в культурі. З'явилися експерти, які переконують, що у ХХІ столітті наукове знання – це не лише величезна продуктивна сила, інструмент влади, а й своєрідний інструмент зброї масового знищення.

Варто також зазначити, що специфічною ознакою інновацій є реальне втілення наукового знання – його комерціалізація. Інноваційна діяльність є головною передумовою створення наукових винаходів і розробок, яких потребує ринкова система, завдяки чому й відбувається суспільний прогрес. Інноваційна політика в масштабі держави у сучасному глобалізованому світі – це політика суто державна. Саме від правильного державного регулювання умов інноваційної діяльності, включаючи залучення бізнес-структур, залежить тип розвитку країни (інноваційний чи не інноваційний), а також майбутнє життя цілої нації, що передбачає реалізацію та взаємодію європейських принципів.

Отже, у нове століття наука входить із новим науковим світоглядом, що формується під впливом сучасних науково-технологічних революцій і кардинально змінює дійсність і саму людину.

Слід зазначити, що ці зміни були зафіксовані філософами ще на початку ХХ століття, коли почалось осмислення ролі науки і техніки у суспільстві. Переступивши поріг ХХІ століття і всебічно

оцінюючи досягнення науково-технічного прогресу, як вважають провідні філософи науки, негативні явища, пов'язані з попереднім розвитком науки і технологій можуть бути частково пом'якшені, а в багатьох випадках повністю подолані. Проте, лише за допомогою раціонального соціально й економічно орієнтованого застосування нових результатів науки, високих і наукоємних технологій. Треба враховувати, що звичайна відмова від науково-технічного прогресу – крок ще згубніший і руйнівніший, ніж попередній стихійний розвиток.

Філософія дає можливість осмислити всі ці сутнісно важливі аспекти та сформулювати основні сучасні світоглядні проблеми людства, які є результатом тісних взаємовідносин філософії, науки та інноваційного розвитку. Вирішенням таких проблем повинна займатися наука як посередник між людиною й суспільством – філософією та інновацією. Однак, подібні зміни функцій науки породжують питання відносно її майбутнього розвитку й ролі в житті суспільства.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що викладений у статті матеріал – це лише частина дослідження, яке нині є вельми актуальним. Воно зорієнтоване на філософську методологію щодо пізнання проблеми інновацій. Головною метою цієї статті було показати, в якому напрямку необхідно рухатися сучасним дослідникам, для того, щоб не втратити ні філософської раціональності, ні здорового глузду в осмисленні такого важливого феномена культури, як інноваційна діяльність. Але цими питаннями повинна займатися окрема наукова дисципліна – «Філософія науки та інноваційного розвитку».

Список літератури

1. История и философия науки : учеб.-метод. комплекс для аспирантов и соискателей. Ч. 2. - Владимир : ВИБ, 2008.
2. Куликов С. Б. Перспективы развития прогрессивистского образа науки / С. Б. Куликов. – Saarbrücken, 2011.
3. Лебедев С. А. Философия научно-инновационной деятельности / С. А. Лебедев, Ю. А. Ковилин. – М. : Академический Проект; Парадигма, 2012.
4. Философия науки : учеб. пособие для вузов / под ред. С. А. Лебедева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Академический Проект; Альма Матер, 2007.

Сосредоточено внимание на проблемах и понимании сути современного бытия науки и осознани ее в качестве важного первоэлемента – основы инновационной системы общества. Осуществлен философский анализ понятия «инновация», определены историко-философские предпосылки формирования основных функций науки, охарактеризована взаимосвязь

философии, науки и инновационной деятельности, как логического результата непосредственного развития науки.

Иновация, наука, экономическое развитие, производительная сила, инновационное развитие, рефлексия, инновационная деятельность, философия науки.

Attention is focused on the problems and understanding of the essence of modern life of science and recognition of its importance as a primary element and basis of the innovation system of society. The philosophical analysis of the concept of «innovation» is undertaken, historical and philosophical premises of formation of the basic functions of science are defined, the relationship of philosophy, science and innovation, as a logical result of direct scientific development, is characterized.

Innovation, science, economic development, productive power, innovative development, reflection, innovation activity, philosophy of science.